

Prof. dr. sc. Alan Uzelac, redoviti profesor u trajnom zvanju
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu¹
Ivana Zeljko, studentica pete godine pravnog studija
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu²

POSLODAVAC KAO TIJELO OVRHE? O INSTITUTU NA ZALASKU

UDK: 357.952-057.15

Izvorni znanstveni rad

Ovrha na plaći nekada je bila vrlo važan i često korišten institut ovršnog prava. U velikoj se mjeri oslanjala na suradnju poslodavaca koji su bili obvezani sudjelovati u ovrsi u više funkcija, bilo kao pomoćno tijelo koje je dužno pribavljati podatke za druge sudionike, bilo kao tijelo koje izravno provodi ovrhu. Potonja je uloga, naslijeđena iz ranijih vremena, dugo bila predmet kritike. Izmjene kojima bi se otklonila dužnost i odgovornost poslodavaca za provođenje ovrhe na plaćama koje isplaćuju svojim radnicima odgađane su sve do nedavno, kada je u javnu raspravu upućen nacrt izmjena Ovršnog zakona koji predlaže njihovo oslobođenje dosadašnje, nevoljko prihvaćene uloge tijela ovrhe. Prema tom bi prijedlogu poslodavci u budućnosti bili oslobođeni provođenja ovrhe, no započete ovrhe na plaći nastavile bi se do svojeg okončanja. U javnoj raspravi o ovom prijedlogu izražena su različita mišljenja. U ovom radu analiziraju se predložene izmjene te ocjenjuje njegova sistemska i pragmatička vrijednost kao i utemeljenost pojedinih kritika.

Ključne riječi: *plaća, poslodavac, ovrha, izjava o zapljeni po pristanku dužnika, administrativna zabrana, izmjene i dopune Ovršnog zakona*

1. UVOD

Najavljene izmjene Ovršnog zakona iz 2022. godine³ predlažu značajne promjene u odnosu na obvezu poslodavaca da kao svojevršno tijelo ovrhe u ovršnom postupku po zahtjevu ovrhovoditelja provode ovrhu na plaći svojih zaposlenika. Nakon što je u praksi uočen niz problema koji se tiču provođenja ovrhe, tumačenja pravila o prednosnom redu i drugih pitanja, većim dijelom su uvaženi dugogodišnji opravdani prigovori poslodavaca i tijela koja štite i promiču

¹ Prof. dr. sc. Alan Uzelac, redoviti profesor u trajnom zvanju, predstojnik Katedre za građansko procesno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Trg Republike Hrvatske 14, Zagreb; auzelac@pravo.hr.

² Ivana Zeljko, studentica pete godine pravnog studija Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, ivana.zeljko@student.pravo.hr.

³ *Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona iz 2022. godine*, Zagreb, lipanj 2022., dostupno na: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=3365> (1. 8. 2022.).

njihove interese. Poslodavci i njihove strukovne komore isticali su da za provedbu ovrhe oni nemaju ni sredstava, ni interesa, a niti potreban administrativni kapacitet. Uz to, prisilno sudjelovanje u ovrsi – k tome i bez odgovarajuće naknade – u svojstvu ovršitelja *sui generis* koji uz sve ostalo mora i bez odgode provoditi složene ovršne radnje, ne samo što blokira resurse poslodavca i traži dodatan rad i ulaganja, već može rezultirati i njegovom odgovornošću za tuđi dug, tj. za ispunjenje tražbina koje treće osobe imaju prema njegovim radnicima. Na tragu tih kritika te nakon dosta kolebanja, napokon su predložene izmjene, no za sada samo u smjeru parcijalnog oslobođenja poslodavaca od ovršnih zadataka. U ovome radu ispitat ćemo ulogu poslodavaca kao provedbenog tijela u ovršnom postupku, upozoriti na problematične praktične i normativne aspekte dosadašnjeg uređenja te propitati u kojoj mjeri najavljene izmjene na zadovoljavajući način rješavaju uočene probleme.

2. RAZLIČITI NAČINI OVRHE NA PRIMANJIMA RADNIKA I ULOGA POSLODAVACA U OVRSI

2.1. O usponu i razvoju ovrhe na plaći

Radni odnos je specifičan asimetrični odnos u kojem sudjeluju poslodavac i radnik, a njihove su obveze u određenoj mjeri uređene prisilnim propisima.⁴ Tako je u radnom odnosu temeljna obveza poslodavca radniku dati posao te mu za to isplatiti plaću, dok radnik ima obvezu osobno obavljati preuzeti posao prema uputama koje mu poslodavac daje u skladu s naravi i vrstom rada.⁵

U kontekstu uređenja ovrhe radi naplate novčanih tražbina, ovrha na plaći je tradicionalno imala značajnu praktičnu važnost, posebno u razdoblju socijalističkog samoupravljanja i društvenog vlasništva u kojem su i gospodarski subjekti većinski bili „društveni“, tj. dužni provoditi politike koje u ime društva određuju političke vlasti. U razdoblju vrlo ograničene privatne inicijative, nacionalizacije viška vlasništva, nerazvijene tržišne ekonomije te rudimentarne financijske infrastrukture, prisilno ostvarenje novčanih tražbina na bankovnim računima, pa i na pokretnoj i nepokretnoj imovini dužnika, bilo je vrlo teško i sporo. S druge strane, velik je broj ljudi bio zaposlen, a plaće su se redovito isplaćivale i bile su glavni i često jedini izvor prihoda. Utoliko je bilo logično da je tadašnje ovršno pravo omogućavalo prisilno ostvarenje tražbina izravno na

⁴ Bilić, A., Transformacija radnopravnog odnosa, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 32, br. 2, 2011, str. 755-792.

⁵ Zakon o radu, Narodne novine, br. 93/14, 127/17, 98/19.

plaći radnika, uz obvezu poslodavca da po odluci suda dio plaće umjesto radniku isplaćuje radi namirenja duga vjerovnicima (ovrhovoditeljima).

Iako se danas u velikoj mjeri društveni kontekst promijenio, režim ovrhe na plaći preživio je, uz određene izmjene, do današnjih dana. Tako i danas radnikova plaća na prijedlog ovrhovoditelja može biti jedan od predmeta ovrhe, a u slučaju da prijedlog bude prihvaćen, ovrhu će provoditi poslodavac. Njemu je u nekim slučajevima i dalje nametnuta obveza koja nadilazi radnopravni odnos, tj. obveza da u ovršnom postupku djeluje kao specifično tijelo koje izravno provodi ovrhu tako da ovrhovoditelju izravno obračunava i isplaćuje iznose određene ovršnim ispravama.

2.2. Dualizam u ovrshi na primanjima radnika: ovrha na plaći i ovrha po računu

Kako se danas veliki dio plaća isplaćuje na račun radnika, aktualni Ovršni zakon ostavlja ovrhovoditeljima dvije mogućnosti za zapljenu i namirenje iz plaće ovršenika. Prva je mogućnost da se kao predmet ovrhe navedu novčani primici radnika (plaća i druga novčana primanja, npr. mirovina, naknada za skraćeno radno vrijeme, naknada u slučaju nezaposlenosti, primanja invalida po osnovi novčane naknade za tjelesno oštećenje i doplatak za tuđu pomoć i njegu).⁶ Druga je mogućnost da se, ako se plaća isplaćuje na bankovni račun, zatraži ovrha na novčanoj tražbini po računu.⁷

Hoće li se ovrha provoditi na prvi ili drugi način, važno je obzirom da određuje način provedbe ovrhe i formiranje prednosnog reda tražbina.

Naime, ovrhu po bankovnom računu provodi Financijska agencija (dalje: FINA), u pravilu nakon što poslodavac uplati plaću (odnosno dio plaće koji nije zaštićen od ovrhe). S druge strane, ovrhu na plaći i drugim stalnim novčanim primanjima provodi poslodavac i drugi isplatalji stalnog novčanog primanja, npr. u slučaju mirovina - Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje.⁸

Kada se ovrha provodi na plaći, rješenjem o ovrshi nalaže se poslodavcu da nakon pravomoćnosti novčani iznos za koji je određena ovrha isplati, odnosno isplaćuje ovrhovoditelju.⁹ S druge strane, kod ovrhe po računu rješenjem o ovrshi nalaže se FINA-i da izda nalog bankama da iznos za koji je određena ovrha

⁶ Dika, M., *Građansko ovršno pravo – opće građansko ovršno pravo*, I. knjiga, Narodne novine, Zagreb, 2007., str. 548.

⁷ Posebne odredbe o ovrshi na plaći i drugim stalnim novčanim primanjima uređene su čl. 196. do 203., a posebne odredbe o ovrshi na novčanoj tražbini po računu čl. 204. do 213. OZ-a.

⁸ Vidović, A., *Novosti u ovrshi na plaći u 2022. godini, Računovodstvo, revizija i financije*, br. 1/22, 2022., str. 81.

⁹ Čl. 197. st. 1. OZ-a.

prenesu sa svih ovršenikovih računa koji se vode pod osobnim identifikacijskim brojem ovršenika na račun koji je određen u rješenju o ovrsi.¹⁰

I u jednom i u drugom slučaju do primjene bi trebale doći i pravila koja štite radnikovu plaću uvažavajući njezinu važnost za osiguranje materijalne egzistencije radnika. Radi toga OZ ograničava mogućnost ovrhe na plaći određujući iznose izuzete od ovrhe.¹¹ Izuzeća od ovrhe na plaći uređena su na dosta složen način. S obzirom da se određuju u odnosu na prosječne prihode, a ne na visinu konkretne plaće, ona ovise o službenim statistikama o prosječnim mjesečno isplaćenim neto plaćama po zaposlenome u pravnim osobama, odnosno, od 2022. godine, o jedinstvenom prosjeku za cijelu državu.¹² Navedena ograničenja ovrhe ne odnose se isključivo na plaću, već i na druga stalna novčana primanja (mirovinu, naknadu umjesto plaće, naknadu za skraćeno radno vrijeme i dr.).¹³

2.3. Uloga poslodavaca u ovršnom postupku

Poslodavac kao subjekt ovrhe može sudjelovati u ovršnom postupku na više načina, a samo sudjelovanje možemo podijeliti s obzirom na više kriterija. Ulogu poslodavca možemo promatrati kroz vremensku dimenziju, odnosno ovisno o tome u kojem stadiju ovršnog postupka on sudjeluje (a to se dijelom može dogoditi i prije samog pokretanja ovršnog postupka). Osim toga, poslodavčevo sudjelovanje možemo klasificirati i s obzirom na intenzitet njegovog sudjelovanja, odnosno je li on provoditelj ovrhe ili pomoćni akter drugom tijelu koje provodi ovrhu.

Jedna od uloga u kojoj se poslodavac pojavljuje kao pomoćni akter odnosi se na **dužnost davanja podataka**. Naime, poslodavac ima dužnost davanja podataka o dužniku osobi koja tvrdi da protiv dužnika koji je njegov radnik namjerava pokrenuti ovršni postupak ili postupak osiguranja. Ta njegova dužnost ne prestaje jednom kada je ovršni postupak pokrenut, jer je u slučaju da ovršenik prestane biti njegov radnik, poslodavac dužan bez odgode preporučenom pošiljkom s povratnicom dostaviti rješenje o ovrsi novom poslodavcu i o tome obavijestiti sud. U slučaju da je novo mjesto zaposlenja nije poznato prijašnjem poslodavcu, on je dužan o tome bez odgode obavijestiti sud. Ako poslodavac propusti obaviti svoju dužnost obavješćavanja, on odgovara ovrhovoditelju za time uzrokovanu štetu.¹⁴

¹⁰ Čl. 204. st. 1. OZ-a.

¹¹ Čl. 173. OZ-a.

¹² Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća i prosječna bruto plaća po zaposlenome u pravnim osobama Republike Hrvatske za 2021. Narodne novine, br. 23/22. Za 2021. godinu prosječna mjesečna isplaćena neto plaća po zaposlenome iznosi 7.129 kuna.

¹³ *Ograničenja i izuzeća od ovrhe u 2022.*, TEB – Poslovno savjetovanje, Zagreb, 2021., dostupno na: <https://www.teb.hr/novosti/2021/ogranicenja-i-izuzeca-od-ovrhe-u-2022/> (5. 8. 2022.)

¹⁴ V. odredbe čl. 18. OZ-a.

Poslodavac također ima dužnost da, kada ga FINA obavijesti o otvaranju zaštićenog računa njegovog radnika-ovršenika, uplaćuje određeni dio plaće radnika na taj račun.¹⁵

Od 2014. godine OZ diferencira ulogu poslodavca u ovrsi s obzirom na to isplaćuje li plaću radniku na račun kod banke ili ne.¹⁶ Dok je ranije sam ovrhovoditelj mogao birati način provedbe ovrhe na plaći, od tada se poslodavac pojavljuje kao tijelo koje provodi ovrhu samo u slučaju da radniku ne isplaćuje plaću na račun kod banke. U tome će slučaju sam poslodavac morati novčani iznos za koji je određena ovrha isplatiti, odnosno isplaćivati direktno ovrhovoditelju nakon pravomoćnosti rješenja o ovrsi.¹⁷ Neisplaćivanje plaće na račun kod banke predstavlja razmjerno rijedak slučaj u praksi i zapravo se radi o isplaćivanju plaće „na ruke“, tj. u gotovini.

U sudskoj je praksi zauzet stav kako ovrhovoditelj mora u ovršnom postupku dokazati da se radniku ne isplaćuje plaća na račun kod banke.¹⁸

Izmjenama OZ-a iz 2017. godine, obveza poslodavca da izravno isplaćuje u ovrsi određene iznose ovrhovoditelju ponovno je proširena, vraćajući mogućnost takve ovrhe i onda kada se plaća isplaćuje na bankovni račun za slučaj da je ovrha određena radi namirenja pojedinih prioriternih tražbina. Takve su tražbine po osnovi zakonskoga uzdržavanja, naknade štete nastale po osnovi narušenja zdravlja ili smanjenja, odnosno gubitka radne sposobnosti i naknade štete po osnovi izgubljenog uzdržavanja zbog smrti davatelja uzdržavanja.¹⁹

3. OVRHA NA PLAĆI I OSIGURANJE TZV. „ADMINISTRATIVNIM ZABRANAMA“

3.1. Izjava o zapljeni plaće kao sredstvo osiguranja tražbina

Ovrha na plaći nije u praksi samo način prisilne naplate tražbina utvrđenih pravomoćnim i ovršnim sudskim odlukama, nego služi i kao sredstvo osiguranja. Specifičnost je hrvatskog sustava okolnost da poslodavci najintenzivnije sudjeluju

¹⁵ Čl. 173. OZ-a.

¹⁶ V. izmjene čl. 197. st. 1. OZ-a u Noveli iz 2014., Narodne novine, br. 93/14.

¹⁷ Čl. 197. st. 1. OZ-a.

¹⁸ ŽSRH u Varaždinu, Gž Ovr 694/2021-2, odluka od 3. prosinca 2021. godine, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/SE716B694S2021P2D20211203>.

¹⁹ Čl. 197. st. 2. OZ-a, izmijenjen u Noveli iz 2017. (Narodne novine, br. 73/17). Ova je promjena obrazložena potrebom „kako bi se ponajprije ostvarila zaštita ovrhovoditelja koji imaju tražbine radi ostvarenja djetetove tražbine uzdržavanja koje po članku 527. stavku 3. Obiteljskog zakona“ jer one „imaju pravo prvenstva naplate prije ovrhe radi naplate svih drugih tražbina neovisno o vremenu njihova nastanka, a što se nije osiguravalo dosadašnjim zakonskim uređenjem“.

u ovršnom postupku upravo u potonjem slučaju, kada je riječ o dobrovoljnom osiguranju kroz institut *izjave o zapljeni plaće po pristanku dužnika*.

Riječ je o sredstvu osiguranja koje je u hrvatski pravni sustav uvedeno Ovršnim zakonom iz 1996.²⁰, no njegovo je porijeklo znatno ranije. Riječ je naime o institutu koji je modeliran prema uzoru na stari Zakon o općem upravnom postupku iz 1956. u kojem se ovakav način izvansudskog osiguranja nazivao tzv. „administrativnom zabranom“.²¹ Ovaj je pojam kolokvijalno u uporabi i za važeće uređenje, iako ono više nema upravnu (administrativnu komponentu).²²

U poslovnoj praksi „administrativna zabrana na plaću“ iz čl. 202. OZ-a je, uz zadužnicu, jedan od najvažnijih načina osiguranja tražbina te je bila široko korištena u raznim vrstama pravnih poslova, npr. kod stambenih i potrošačkih kredita (kod kojih se često zahtijeva da izjave o dobrovoljnoj zapljeni plaće dadu i dužnik i njegovi jamci).

U aktualnom tekstu OZ-a, izjava o zapljeni po pristanku dužnika je privatna isprava potvrđena kod javnog bilježnika kojom dužnik daje suglasnost da se radi naplate tražbine vjerovnika zaplijeni njegova plaća, odnosno drugo stalno novčano primanje, osim u dijelu u kojem je to primanje izuzeto od ovrhe.²³ Takva isprava, izdana u propisanoj formi²⁴, prema nekima ima i značenje vrijednosnog papira²⁵, iako je takva kvalifikacija (slično kao i u slučaju zadužnice) diskutabilna.²⁶ Činjenica je, međutim, da u praksi cirkulira veliki broj ovakvih „zabrana“ te da i najveći dio praktičnih poteškoća vezanih uz ovrhe na plaći i potječe upravo od njih.

²⁰ Ovršni zakon, Narodne novine, br. 57/96.

²¹ Zakon o općem upravnom postupku (“Službeni list FNRJ” br. 52/56., “Službeni list SFRJ” br. 10/65., 18/65. - službeni pročišćeni tekst, 4/77., 11/78., 32/78. - službeni pročišćeni tekst, 9/86., 16/86., 47/86. - službeni pročišćeni tekst, Narodne novine, br. 53/91., 103/96., 47/09.) propisivao je kako se izvršenje radi ispunjenja novčanih obveza iz primanja na temelju radnog odnosa iznimno moglo provesti administrativnim putem po pristanku dužnika, usp. čl. 277.

²² Zakonski bi ispravan izraz bio „solemnizirana izjava o zapljeni plaće dužnika po njegovom pristanku radi osiguranja namirenja novčane tražbine ovrhovoditelja“, no zbog svoje je duljine neprikladan za korištenje, tako da ćemo kratkoće i razumljivosti radi koristiti praktički prihvaćeni izraz „administrativna zabrana“.

²³ Čl. 202. st. 1. OZ-a.

²⁴ Njezin oblik i sadržaj propisani su pravilnikom koji je propisan od strane ministra nadležan za poslove pravosuđa. V. Pravilnik o obliku i sadržaju Izjave o zapljeni po pristanku dužnika, Narodne novine, br. 82/17. Sastavni dio Pravilnika čini i obrazac izjave o zapljeni po pristanku dužnika. Osim toga, izjava o zapljeni po pristanku dužnika uređena je i Zakonom o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima, Narodne novine, br. 68/18, 02/20, 46/20, 47/20.

²⁵ Vidović A., Rep-Garić L., Novosti u vezi s “administrativnom zabranom” na plaći, *Računovodstvo, revizija i financije*, br. 3/18, 2018., str. 22.

²⁶ Usp. Uzelac A., Brozović J., *Zadužnica: Evolucija, aktualno stanje i otvorenja pitanja, Zbornik radova s II. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava - nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, Split, 2016., str. 56-90.

Novelom OZ-a iz 2005. godine bila je izrijekom predviđena mogućnost da dužnik radi osiguranja dade suglasnost na zapljenu cijele plaće.²⁷ Ovakav način zaobilaženja prisilnih propisa o ograničenju ovrhe na plaći napušten je tri godine kasnije, kada je određeno da se suglasnost ne može dati za dio plaće koji je izuzet od ovrhe.²⁸

3.2. Učinak izjave o zapljeni i njeno korištenje u ovrsi

„Administrativna zabrana“ potvrđena od javnog bilježnika ima svojstvo ovršne isprave na temelju koje se može tražiti ovrha protiv dužnika i na drugim predmetima ovrhe, dakle ne samo na plaći ovršenika.²⁹

Poslodavci su dužni po primitku isprave, koju im podnosi izravno ovrhovoditelj, na temelju te isprave zaplijenjeni dio plaće isplatiti, odnosno isplaćivati ovrhovoditelju po isteku roka od šezdeset dana od dana njezina primitka. Kao ni kod zadužnice, od 2017. više nije propisano da izjava ima učinke pravomoćnog rješenja o ovrsi.³⁰ Proces naplate provodi se na način da vjerovnik, odnosno ovrhovoditelj preporučenom poštom s povratnicom ili preko bilježnika dostavlja ispravu poslodavcu na provedbu, a on je, nakon proteka roka od šezdeset dana od dana primitka, dužan u skladu s ispravom sredstva prenijeti ovrhovoditelju. Ako je riječ o većem dugu koji se ne može naplatiti jednokratnom isplatom ili se radi o obvezi periodičnih davanja, poslodavac je dužan isplate nastaviti i dalje, na teret narednih plaća radnika. Obveza poslodavca traje sve dok ne primi odluku suda drukčijeg sadržaja.³¹

Vjerovnik može do određene mjere slobodno raspolagati izjavom dužnika („administrativnom zabranom“) u pravnom prometu i prenositi ju s tražbinom na treće osobe. Tada treća osoba koja nije označena kao vjerovnik u ispravi o zapljeni može zahtijevati provođenje ovrhe od strane poslodavca, ako javnom ili ovjerovljenom privatnom ispravom dokaže da je tražbina na nju prenesena ili da je na nju na drugi način prešla. Ako treća osoba to ne može dokazati takvom ispravom, ostaje joj mogućnost pokretanja parničnog postupka u kojem će prijenos tražbine dokazati pravomoćnom sudskom odlukom.³²

²⁷ V. izmjene čl. 178. st. 1. u Zakonu o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, Narodne novine br. 88/2005.

²⁸ Zakon o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, Narodne novine, br. 67/2008.

²⁹ Čl. 202. st. 5. OZ-a.

³⁰ Čl. 202. st. 2. OZ-a (nakon izmjena iz 2017).

³¹ Usp. čl. 202. st. 12. i 13. OZ-a. Gramatičkim tumačenjem proizlazilo bi da odluka suda mora uslijediti unutar roka od 60 dana od primitka „administrativne zabrane“, no smislenim tumačenjem valja zaključiti da je riječ o instruktivnom roku (posebno za kasnije isplate iz plaće radnika).

³² Čl. 32. OZ-a.

Kao što je već navedeno, učinci izjave o zapljeni („administrativne zabrane“) slični su učincima drugog sredstva osiguranja, zadužnici, samo što je kod zadužnice suglasnost za zapljenu dana u odnosu na bankovne račune, a ne na plaću. Naime, kod zadužnice dužnik privatnom ispravom potvrđenom kod javnog bilježnika daje suglasnost da se radi naplate tražbine određenoga vjerovnika zaplijene svi računi koje ima kod banaka te da se novac s tih računa, u skladu s njegovom izjavom sadržanom u toj ispravi, isplaćuje vjerovniku. I zadužnica ima učinak rješenja o ovrši što znači da se ne mora utvrđivati postojanje njome osigurane tražbine.³³ Zaduznica je po opsegu šira u odnosu na „administrativnu zabranu“, jer se suglasnost za zapljenu odnosi i na plaću (ako se isplaćuje na račun ovršenika), i na druga sredstva ovršenika. No, kako je i „administrativna zabrana“ ovršna isprava temeljem koje se može tražiti i ovrha na drugim predmetima i sredstvima, ona također može supsidijarno poslužiti kao osnova za zapljenu sredstava na bankovnim računima.

Temeljna razlika između ova dva sredstva osiguranja jest, dakle, u standardnom postupku naplate u odnosu na sam predmet ovrhe. Naplatu zadužnice provodi FINA, a naplatu izjave o zapljeni po pristanku dužnika provodi, prema trenutnom uređenju, poslodavac. S druge stranke, zajedničko im je to da se radi o specifičnim post-jugoslavenskim sredstvima osiguranja usmjerenim na učinkovitost i efikasnost provođenja ovrhe. Ona, osim što nemaju komparativnih paralela u zapadnim pravnim sustavima, dijele i mnoge sistemske slabosti – u prvom redu podnormiranost i nedomišljenost njihove svrhe i funkcije.³⁴

3.3. Izjava o zapljeni plaće po posebnim propisima

Uz izjave o zapljeni plaće po Ovršnom zakonu, postoji i posebna vrsta „administrativne zabrane“ uređena Obiteljskim zakonom, pod nazivom *zapljena po pristanku obveznika uzdržavanja*.³⁵ Naime, obveznik uzdržavanja može u zapisnik na ročištu ili pred sudom ili posebnom ovjerovljenom ispravom dati suglasnost da se radi naplate tražbine ovlaštenika uzdržavanja zaplijene njegova plaća, mirovina ili slično novčano primanje, u cijelosti ili djelomice, i da se isplate obavljaju izravno ovlašteniku uzdržavanja na način određen u toj ispravi.³⁶ Takva isprava se izdaje u jednom primjerku i ima pravni učinak pravomoćnog rješenja

³³ Čl. 214. OZ-a.

³⁴ O tome u odnosu na zadužnicu v. više u: Uzelac A., Brozović J., *Zadužnica: Evolucija, aktualno stanje i otvorenja pitanja*, cit., str. 56-90. Mnoge od tamo navedenih teza vrijede *mutatis mutandis* i za „administrativne zabrane“.

³⁵ V. čl. 528. st. 1. Obiteljskog zakona, Narodne novine, br. 103/15, 98/19.

³⁶ Ibid. V. Predložene promjene Ovršnog zakona u provedbi ovrhe na novčanoj tražbini ovršenika, *Informator*, br. 6603, 2.12.2019., dostupno na <https://informator.hr/strucni-clanci/predlozene-promjene-ovrsnog-zakona-u-provedbi-ovrhe-na-novcanoj-trazbini-ovrsenika> (1.8.2022.).

o ovrshi.³⁷ Na takvu se izjavu na odgovarajući način primjenjuju odredbe OZ-a o zapljeni po pristanku dužnika.

4. NORMATIVNI I PRAKTIČNI PROBLEMI SUSTAVA U KOJEM JE POSLODAVAC TIJELO OVRHE³⁸

4.1. O problemima koji se tiču dualizma u ovrshi na primanjima dužnika

Postojanje dvostrukog kolosijeka za provedbu ovrhe na novčanim sredstvima koja kao plaću mora isplaćivati svojim radnicima može imati zbujujući učinak na poslodavca. Naime, zbujujuće može biti već i samo razlikovanje dviju vrsta ovrhe na primanjima zaposlenih ovršenika: ovrhe po računu (što indirektno znači i ovrhu plaće isplaćene na račun) i (direktno) ovrhe na plaći ovršenika. Shvatiti razlike između ovih dviju tipova ovrha teško je i pravnicima koji se redovito bave ovrhom, tim više što nema ni uvjerljivih razloga i sistemskih obrazloženja za ovakav dvojni režim. Još u većoj mjeri to može biti izazov za poslodavce, a kod njih posljedica može biti dalekosežna jer u krajnjem slučaju mogu odgovarati za štetu vjerovnicima njegovih radnika, ali i samom radniku.³⁹

Neki poslodavci nisu ni svjesni da je moguće paralelno provođenju dviju vrsta ovrha te da provođenje jedne vrste načelno ne utječe na provođenje druge jer je riječ o dva različita predmeta ovrhe. Stoga, pomalo kontraintuitivno, provođenje ovrhe po računu ne bi oslobađalo poslodavca od njegove obveze da kao tijelo ovrhe provodi ovrhu na plaći radnika ovršenika.⁴⁰

4.2. O problemima vezanim uz primjenu pravila o prednosnom redu i zaštitnim klauzulama za radnike

Kod provođenja ovrhe po računima moguće je da ovršenik ima i zaštićeni račun.⁴¹ Paralelno provođenje ovrhe po računima i ovrhe na plaći uz uplaćivanje

³⁷ Kako se Obiteljski zakon nije nakon 2017. godine uskladio s promjenama Ovršnog zakona iz 2017. godine, odredba o učincima „pravomoćnog rješenja o ovrshi“ nije mijenjana, iako svi razlozi za napuštanje takvog režima vrijede i za ovakve specifične „administrativne zabrane“.

³⁸ Pri sastavljanju ovog poglavlja korištene su informacije koje su autorima ovoga rada ljubazno pružile Iva Kvesić i Nikolina Milardović iz FINA-e i Tomislav Njegovan, voditelj službe za pravne poslove Hrvatske gospodarske komore, kojima se ovom prilikom još jednom zahvaljujemo.

³⁹ Jelinović, V., Odgovornost poslodavca u provedbi ovrhe na plaći, TEB, Ovršno pravo, *Financije, pravo i porezi*, br. 12/2013, str. 205-208.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Zaštićeni račun predstavlja posebni namjenski račun na kojem se isplaćuju primanja koja nad kojima je ovrha ograničena ili primanja koja su izuzeta od ovrhe kako bi ovršenik njima mogao slobodno raspolagati. FINA tako dostavlja Obavijest poslodavcu o otvaranju zaštićenog računa te je on dužan određeni iznos ili primanja uplaćivati na taj račun (čl. 212. OZ-a). V. upute FINA-e za otvaranje i zatvaranje zaštićenog računa, dostupno na: <https://www.fina.hr/otvaranje-zasticenog-racuna> (11.8.2022.).

određenih iznosa, odnosno primanja na zaštićeni račun može zakomplicirati cijelu situaciju za poslodavca⁴² te ga izložiti odgovornosti za ovršenikov dug u slučaju da pogrešno postupi.⁴³ Pogrešno postupanje može prouzrokovati i nepoželjne učinke za samog radnika te mu ugroziti njegovu materijalnu egzistenciju.⁴⁴

Problem može također nastati i kod nepoznavanja ili pogrešnog tumačenja pravila o prednosnom redu. Naime, FINA i poslodavci ne utvrđuju prednosni red jednako. Prednosni red založnih prava više ovrhovoditelja određuje se kod sudske ovrhe načelno prema danu primitka ovršnoga prijedloga.⁴⁵ Kada ovrhu provode poslodavci, tada ne dolazi do zaprimanja ovršnoga prijedloga, već aktiviranja isprave koja im je dostavljena od strane vjerovnika (ovrhovoditelja), pa su poslodavci red prvenstva dužni odrediti prema danu primitka isprave, npr. izjave o zapljeni po pristanku dužnika.⁴⁶ Pogrešno vođenje prednosnog reda može ne samo dovesti do odgovornosti poslodavca, već i prouzrokovati štetu za samog ovršenika te različitim ovrhovoditeljima kojima nisu ispunjene njihove tražbine, iako su trebale biti.

Gledajući s aspekta ovrhovoditelja, može se pojaviti i problem paralelnog provođenja ovrhe koje može prouzrokovati neravnopravno, odnosno nejednako tretiranje vjerovnika. Naime, u slučaju da radnik ima više vjerovnika različitih tražbina, onaj vjerovnik koji ima saznanja o mogućoj promjeni poslodavca konkretnog radnika može biti u prednosti u odnosu na ostale vjerovnike iako je njegova tražbina novijeg datuma. Takav se vjerovnik može naći u povoljnijoj poziciji jer može zahtijevati prisilno ispunjenje svoje tražbine od strane poslodavca prije tražbina starijih datuma koje su zavedene u očevidniku FINA-e.⁴⁷ Pri tome dolazi do paralelnog provođenja ovrhe jer ovrhu s jedne strane provodi poslodavac, a s druge strane FINA. Tu se također otvara mogućnost postojanja odgovornosti

⁴² O složenosti obračuna v. npr. Vidović, A., Novosti u ovrshi na plaći u 2022. godini, *Računovodstvo, revizija i financije*, br. 1 (2022), str. 81-90..

⁴³ Kako se navodi u stručnoj periodici, "[u] Ministarstvu pravosuđa su uvidjeli da su poslodavci nerijetko u nedoumici koji dio plaće treba isplatiti na takozvani zaštićeni račun, a koji na tekući. V. „Ovrhe na plaće i mirovine provodit će samo Fina“, <https://www.iusinfo.hr/aktualno/dnevne-novosti/51014> (6.6.2022).

⁴⁴ Primjerice, FINA provodi pljenidbu na redovnom računu ne znajući o kakvoj se vrsti primanja radi te može pogrešno zaplijeniti određeni iznos, odnosno primanje koje je poslodavac trebao uplatiti na zaštićeni račun. U obračanjima uredu Pučke pravobraniteljice, radnici su izražavali i bojazan da će poslodavci radi izbjegavanja ovih situacija pribjeći otkazima, v. <https://www.ombudsman.hr/hr/financije/>.

⁴⁵ Čl. 180. st. 1. OZ-a.

⁴⁶ Čl. 180. OZ-a.

⁴⁷ Čl. 209. st. 5. OZ-a.

poslodavca, koji u slučaju pogrešnog postupanja i sam može postati ovršenikov dužnik.⁴⁸

4.3. O problemima koji se tiču termina „administrativna zabrana“

Problemi postoje i glede same terminologije. Kao što je već navedeno, u praksi se institut izjave o zapljeni po pristanku dužnika najčešće naziva „administrativna zabrana“, no pod istim nazivom javlja se i jedan drugi institut. Riječ je o praksi koja se odnosi na trajne naloge kojima se poslodavac obvezuje dobrovoljno svakog mjeseca obustavljene iznose iz plaće svojih radnika odmah po izvršenoj isplati dostavljati banci ili drugoj financijskoj instituciji. U potonjem slučaju uopće nije riječ ni o ovrsi, ni o prisilnom ostvarenju ili osiguranju novčane tražbine, jer uopće nije ni došlo do neispunjenja obveze ili dužnikova zakašnjenja. Naprotiv, temeljem zahtjeva radnika, poslodavac se dobrovoljno obvezao uplaćivati određene iznose – najčešće dospjele rate kredita – iz radnikove plaće banci.⁴⁹ Za razliku od administrativne zabrane koja je predmet je ovog rada, a kod koje je prema zakonu poslodavac obavezan kao tijelo ovrhe obračunavati i isplaćivati iznose koje radnik duguje njegovim vjerovnicima, izvršavanje trajnih naloga izraz je njegove slobodne volje. Eventualnu iznimku od dobrovoljnosti, istina izvan područja ovršnog prava, predstavljaju sindikalne članarine koje je poslodavac dužan obračunavati i iz plaće radnika uplaćivati na račun sindikata.⁵⁰ Uz to, postoje i bitne formalne razlike između ove dvije „administrativne zabrane“.⁵¹

4.4. Druge kritičke primjedbe od strane poslodavaca i strukovnih organizacija

Zakonsko obvezivanje poslodavaca da u ovršnom postupku sudjeluju kao tijelo koje provodi ovrhu poslodavci su kritizirali dugi niz godina. Hrvatska gospodarska komora višekratno je dostavljala prijedloge resornom ministarstvu za izmjenama, odnosno drugačijim uređenjem ovrhe na plaći i drugim stalnim primanjima zaposlenika. Tijekom rada na izmjenama i dopunama Ovršnog

⁴⁸ U praksi se bilježe brojni pokušaji zlorporaba, jer „nije rijetkost da ovrhovoditelji [...] šalju zahtjev za izvansudsku ovrhu poslodavcu i na taj način pokušavaju preskočiti redosljed naplate koji je uspostavljen kod Financijske agencije“, v „Ovrha na plaći i stalnom novčanom primanju kroz sudsku praksu“, <https://www.notarius.hr/aktualno/u-sredistu/49666>. Usp. i <https://www.poslovni.hr/hrvatska/poslodavci-ne-zele-vrsiti-ovrhe-na-placama-343514> (25.2.2022.).

⁴⁹ Primjer administrativne zabrane kao trajnog naloga dostupan je na: https://www.otpbanka.hr/sites/default/files/dokumenti/pristupnice/administrativna_zabrana_kunski_kredit.pdf (5.8.2022.).

⁵⁰ Čl. 189. ZR-a.

⁵¹ Administrativna zabrana kao izjava o zapljeni po pristanku dužnika je isprava koja mora biti potvrđena od strane javnog bilježnika, dok administrativna zabrana kao isprava koja predstavlja trajni nalog kojom poslodavac isplaćuje određene novčane iznose banci iz radnikove plaće nema propisan posebni formalni oblik.

zakona iz 2020. godine, Hrvatska gospodarska komora predlagala je prenošenje dužnosti postupanja po ovršnim isprava radi provedbe ovrhe na plaći u potpunosti na FINU.⁵²

Jedan od glavnih argumenata iz prijedloga HGK bio je u činjenici da hrvatsko gospodarstvo primarno čine mali i srednji poduzetnici koji nemaju dovoljne kapacitete za provođenje ovrha. Osim toga, upozoravalo se na nedostatak resursa za sudjelovanje u ovršnom postupku: mali poslodavci redovito nemaju pravne odjele koji bi se ovom temom mogli baviti, a često ni nemaju zaposlenih pravnika. Situaciju dodatno komplicira činjenica da je ova materija uređena ne samo OZ-om, već i nizom posebnih propisa koji uređuju ovu materiju što može dodatno zakomplicirati situaciju kada se njome ne bave pravnici.⁵³ U praksi zapravo provođenje ovrhe često obavljaju računovodstveni servisi koje ne čine pravnici, a ako se i angažiraju kompetentne osobe, to izaziva troškove koji se ne mogu naknaditi, pa se time povećavaju i ukupni troškovi poslovanja.

Problem u poznavanju i primjeni propisa još je veći kada se poslodavcima obraćaju treće osobe, tj. osobe koje nisu označene kao vjerovnici u izjavi o zapljeni po pristanku dužnika tražeći da im se isplata vrši zbog prijenosa tražbine. Kada traže prisilno ostvarenje novčane tražbine u svoju korist uz navođenje odredaba o mogućoj odgovornosti poslodavca nerijetko postoje dvojbe o tome je li zaista tražbina prenesena te trebaju li provoditi ovrhu prema trećoj osobi s kojom ranije nisu imali nikakvog kontakta. Po navodima iz prakse, takve se treće osobe nerijetko obraćaju samo neformalnim dopisima, bez javne ili ovjerovljene privatne isprave ili pravomoćne sudske odluke, odnosno dokaza o vlastitoj legitimaciji i sudbini tražbine koja je izjavom bila osigurana.

Treći razlog koji se iznosi kao prigovor uloži poslodavca kao tijela ovrhe proizlazi iz prva dva razloga: naime, poslodavac u velikoj mjeri preuzima rizik nepravilne naplate duga ovršenika te se i sam bez ikakve naknade izlaže opasnosti da postane bilo ovrhovoditelj, bilo ovršenikov dužnik. Odgovornost se ne odnosi samo na prijenos sredstava, već poslodavac može odgovarati ovrhovoditelju i za štetu koju mu je nanio time što se nije očitovao ili što se neistinito ili nepotpuno očitovao u ovršnom postupku.⁵⁴ U ovim slučajevima ovrhovoditelj može od njega

⁵² HGK: Ovrhe na plaće prebaciti na Finu i rasteretiti poslodavce, <https://www.hgk.hr/hgk-ovrhe-na-place-prebaciti-na-finu-i-rasteretiti-poslodavce> (3.8.2022.).

⁵³ Npr. Opći porezni zakon, Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju, Zakon o roditeljskim potporama itd. Usp. https://www.racunovodstvo-porezi.hr/sites/default/files/casopisprivitak/ripup_16-02-201.pdf.

⁵⁴ Čl. 182. OZ-a.

u posebnom incidentalnom kognicijskom postupku, postupku koji je u okviru ovršnog postupka, zahtijevati isplatu ili naknadu štete.⁵⁵

Problem mogu predstavljati i složena pravila o zaštiti ovršenika koji diferenciraju opseg zaštite ovisno o tome je li ovršenik radnik ili obrtnik. Kada je ovršenik radnik, OZ-om je propisana zaštita određenog dijela plaće koja se može isplaćivati na zaštićeni račun, dok takvu zaštitu obrtnik ne uživa.

Sveukupno, iz navedenih kritika može se zaključiti da je samo provođenje ovrhe za poslodavca izvjestan, nekada i značajan trošak – i to na teret vlastitih, često nedovoljnih resursa. U aktualnim uvjetima na svjetskom tržištu koje traži agilnost i redukciju troškova, razumljive su kritike na račun prebacivanja ovrhe kao djelatnosti koja je redovito organizirana i provedena od strane države na poslodavce. Ako oni moraju na vlastiti teret suplementirati ili supstituirati usluge državnog aparata prisile, to se legitimno može smatrati još jednim parafiskalnim teretom koji ugrožava kompetitivnost hrvatskog gospodarstva.

5. IZMJENE ODREDBI O OVRSI NA PLAĆI U NACRTU NOVELE OVRŠNOG ZAKONA

5.1. Kontekst i opći pristup u nacrtu Novele 2022.

Aktualni nacrt izmjena OZ-a, zamišljen tek kao skromna mini-novela koja sadrži tek nekoliko supstancijalnih promjena, među svega par svojih tema ipak je uključio izmjene u režimu ovrhe na plaći. U obrazloženju nacrta ističe se da su prepoznati prigovori poslodavaca i drugih tijela koja štite i promiču njihove interese te se navodi kako su u samoj praksi “*utvrđena različita tumačenja o prednosnom redu kad se provodi izvansudska ovrha na novčanim sredstvima kod Agencije te na plaći kod poslodavaca i mirovini kod HZMO-a*”.⁵⁶ Nacrtom prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona kao intencija zakonodavca navedeno je da je „*zakonodavnom intervencijom potrebno administrativno rasteretiti poslodavce*“.⁵⁷ Zanimljivo je da je prilikom predlaganja prethodnih izmjena Ovršnog zakona 2020. godine politička odluka tada bila ne intervenirati u ulogu poslodavca, pa su tako u e-savjetovanju bile odbačene kritike ovrhe na plaći uz

⁵⁵ Dika, *Građansko ovršno pravo*, cit., str. 552. U sudskoj je praksi odlučeno da ovrhovoditelj ne može pokrenuti sudski ovršni postupak protiv poslodavca nakon bezuspješne izvansudske ovrhe ako ne raspolaže ovršnom ispravom temeljem koje bi imao pravo namiriti se od poslodavca. V. ŽS Varaždin, Gž.219/10-2, odluka od 24.3.2010 <https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/SE716B219S10P2D20100324>.

⁵⁶ Nacrt prijedloga ZIDOZ-a.

⁵⁷ Ibid.

navod da ona „odgovara trenutnoj gospodarskoj situaciji, te ostvaruje svrhu a to je naplata tražbine ovrhovoditelja“.⁵⁸

Jesu li time napokon prepoznati mnogobrojni problemi te promijenjen odnos prema ovrsci na plaći i angažmanu poslodavaca kao (nedobrovoljnih) tijela ovrhe? Analizirajući prijedloge iz Novele 2022. može se utvrditi kako je zakonodavac odlučio osloboditi poslodavce njihovih ovršnih obveza, iako ne u cijelosti već samo parcijalno.

5.2. Opseg oslobođenja poslodavaca i drugih isplatitelja dužnosti provedbe ovrhe na plaći i mirovini

Krenimo s dobrim vijestima: predlagatelj nacрта, Ministarstvo pravosuđa i uprave, odlučilo je u cijelosti predložiti oslobađanje poslodavaca od obveze da u svojstvu tijela koje provodi ovrhu sudjeluju u ovršnom postupku u odnosu na sve nove ovršne isprave. Deklarirana je namjera da se „poslodavci i HZMO oslobađaju dužnosti provedbe ovrhe na plaći i mirovini“, odnosno da oni „prestaju biti tijela u postupku koja provode ovrhu“. U tom smislu, poslodavci mogu pozdraviti prijedlog da se ukine sustav dvostrukog kolosijeka za ovrhu na plaći te da se briše čitav odjeljak 5. („Posebne odredbe o ovrsci na plaći i drugim novčanim primanjima“) u glavi XIII OZ-a i njegovi članci 196. do 203.⁵⁹ Brisanje navedenih odredbi uklanja kako odredbe o ovrsci na plaći radi naplate po ovršnim ispravama, tako i – još važnije – praksu da se „administrativne zabrane“ kao solemnizirane javnobilježničke isprave izdaju radi osiguranja tražbina.

S druge strane, do takvog stanja stvari neće doći odmah, nego tek „u trenutku kad se iscrpe prava po već zaprimljenim ovršnim ispravama“. Po prijedlogu dakle „oslobođenje poslodavaca“ djeluje samo *pro futuro*. Odnosno, poslodavci prema prijedlogu ne bi više trebali zaprimati nove ovršne isprave, ali bi trebali nastaviti provoditi ovrhu na temelju isprava po kojima već provode ovrhu.

Stav da se ovrhe dovršavaju prema odredbama zakona koji je bio na snazi u vrijeme kad je poslodavac izjave o zapljeni po pristanku dužnika zaprimio, opravdava se argumentom da „nije moguće formirati jedinstveni redosljed za provedbu ovršnih isprava u izvansudskoj ovrsci“ jer se redosljedi formiraju po različitim pravilima. Naime, dok svaki poslodavac formira svoj prednosni red, FINA s druge strane formira svoj red. Za ubuduće, trebao bi postojati samo jedan prednosni red, onaj kod FINA-e. Kako bi, međutim, u slučaju da poslodavci odmah prestanu s provođenjem ovrhe po već primljenim ovršnim ispravama

⁵⁸ Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona s konačnim prijedlogom zakona, dostupno na: <https://esavjetovanje.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=15061> (11.8.2022.).

⁵⁹ V. *ibid.*, čl. 23.

(uključujući i „administrativne zabrane“) vjerovnici morali ponovo započeti ovrhu na računu, oni bi obraćanjem FINA-i izgubili svaki prioritet u naplati te bi se našli na samom začelju prednosnog reda. Zbog toga je i prijelazni režim odredio da će se poslodavci nastaviti plijeniti i isplaćivati plaću, odnosno drugo stalno primanje na temelju ovršnih isprava i privatnih izjava („administrativnih zabrana“) ako su te isprave i izjave primljene do dana stupanja na snagu ovoga Zakona.⁶⁰

Za ostale slučajeve, čak i ako se radi o „administrativnim zabranama“ izdanima do stupanja na snagu zakona, poslodavac više neće provoditi ovrhu. Takve solemnizirane izjave ipak neće izgubiti svaku vrijednost, jer će se „administrativne zabrane“ moći podnositi na izravnu naplatu FINA-i, a u praksi će imati jednaku snagu i vrijednost kao i zadužnice.⁶¹ Čak i onda kada je poslodavac već primio ovršnu ispravu i započeo provoditi ovrhu, ona se neće nastaviti po starom režimu u slučaju promjene radnog mjesta ovršenika, jer u tom slučaju poslodavac više neće imati obvezu dostavljati ovršnu ispravu ili izjavu novom poslodavcu, već će ih trebati vratiti sudu odnosno ovrhovoditelju, nakon čega će se ovrha provoditi kao ovrha po računu.⁶²

Poslodavci i drugi akteri koji štite njihove interese (Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora i dr.) u procesu e-savjetovanja smatrali su ovo rješenje samo djelomično zadovoljavajućim, držeći kako je najprihvatljivije rješenje osloboditi poslodavce u potpunosti obveze provođenja ovrhe, bez obzira na to jesu li poslodavci već bili primili ovršne isprave odnosno izjave te jesu li već započeli (a eventualno dijelom i proveli) ovrhu izravnim isplatama ovrhovoditeljima.⁶³ Ipak, mora se istaknuti da je u nekim elementima predloženo zakonsko rješenje čak restriktivnije od navoda iz obrazloženja prijedloga, jer režim u kojem poslodavac prestaje djelovati kao tijelo ovrhe ne obuhvaća samo „nove“ ovršne isprave, nego i sve stare ovršne isprave (npr. ovršna rješenja donesena, ali još nedostavljena poslodavcima), uključujući i sve solemnizirane izjave („administrativne zabrane“) koje su izdane možda i godinama ranije – sve pod uvjetom da ih poslodavci još nisu primili.

5.3. Ovrha za slučajeve u kojima se plaća ili mirovina ne isplaćuje na bankovni račun

Predložene izmjene također su se morale suočiti s problemom kako provesti ovrhu ako se primanja ovršenika ne isplaćuju na bankovni račun. Za taj je slučaj

⁶⁰ V. čl. 41. st. 1. i 4. Nacrta Novele 2022.

⁶¹ Usp. *ibid.*, st. 4. *in fine*.

⁶² Usp. *ibid.*, st. 2.

⁶³ V. primjedbe iz e-savjetovanja, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=20852>.

rješenje nađeno u odredbi da će sud na zahtjev ovrhovoditelja zabraniti poslodavcu da primanja isplaćuje ovršeniku u gotovom novcu te mu naložiti da se ona isplaćuju na njegov račun u hrvatskoj banci. Ako takvog računa nema, preko FINA-e sud će naložiti banci da ovršeniku otvori namjenski računa za potrebe provedbe ovrhe.⁶⁴ Tako bi se osiguralo da se u svakom slučaju ovrha može provesti na računu ovršenika. Problematičnim mogu u tom slučaju biti samo oni slučajevi u kojima ovršenik radi za stranog poslodavca te prima plaću i druga primanja na računima u inozemstvu, no tada se postavlja i pitanja jurisdikcije domaćeg ovršnog sustava odnosno – u prekograničnim odnosima – primjene prava EU.⁶⁵

Treba istaknuti da se predložene izmjene ne odnose samo na radnike, već i na drugu važnu kategoriju ovršenika, umirovljenike. Naime, obveze koje poslodavci imaju prije i tijekom ovršnog postupka, na jednak način ima i Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje kada je riječ o umirovljenicima kao ovršenikima (tzv. ovrha na mirovini).

Jedan od prigovora u tom je kontekstu usmjeren na činjenicu da se prema pravilima o mirovinskom osiguranju mnoge mirovine i dalje ne isplaćuje na račun kod banke, već u gotovini putem pošte.⁶⁶

Prilikom reguliranja te situacije moralo se pomiriti dva međusobno suprotna zahtjeva. S jedne strane bilo je potrebno uzeti kao korektivni faktor načelo zaštite ovršenika kao jedno od temeljnih načela ovršnog prava. Naime, dio umirovljenika prima mirovinu putem pošte zbog narušenog zdravlja, nedostupnosti banaka ili bankomata, ili smanjene pokretljivosti. Njima je važno ostaviti tu mogućnost. S druge strane, potrebno je zaštititi ovrhovoditelja i omogućiti mu što lakši i efikasniji način namirenja njegove novčane tražbine te spriječiti eventualno izbjegavanje provođenja ovrhe.

Predloženim izmjenama, zakonodavac predlaže mogućnost da ovrhovoditelj zahtijeva od suda da naloži FINA-i da naloži banci otvaranje posebnog namjenskog računa na koji bi HZMO plaćao mirovinu kako bi se na njoj mogla provoditi ovrha. Takav bi račun zapravo predstavljao tzv. račun za ovrhu. Način isplate razlike između zaštićenog dijela i onog dijela mirovine na kojem bi se provodila ovrha mogao bi odrediti umirovljenik, odnosno ovršenik. To znači da bi ovršenik mogao izabrati da mu se razlika i dalje isplaćuje „na ruke“.

⁶⁴ Čl. 22. st. 5. ZIDOZ-a.

⁶⁵ Detaljniju razradu ovih pitanja ostavljamo za neki drugi rad.

⁶⁶ Isplata mirovine uređena je Zakonom o mirovinskom osiguranju, Narodne novine, br. 157/13, 151/14, 33/15, 93/15, 120/16, 18/18, 62/18, 115/18, 102/19, 84/21, a moguća je putem banaka, odnosno putem pošte na adresu korisnika u Republici Hrvatskoj. Način isplate također ovisi i o tome kada su ostvarene mirovina i druga primanja iz mirovinskog osiguranja. Tako prema čl. 96. dio umirovljenika koji su ostvarili mirovinu i ista im je isplaćivana do 31. prosinca 2013. mogu i dalje primati mirovinu putem pošte.

5.4. Preživljavanje ovrhe na plaći za slučajeve uzdržavanja djeteta

Prijedlog Novele 2022. ipak predviđa mogućnost da poslodavac kao tijelo koje provodi ovrhu preostane u jednom posebnom slučaju, i to ne samo za stare isprave, već, čini se, i *pro futuro*. Naime, u prijelaznim odredbama zakona predviđeno je da će radi namirenja tražbine po osnovi zakonskog uzdržavanja za dijete „[i]znimno, na prijedlog ovrhovoditelja, u slučaju kad poslodavac provodi ovrhu na plaći, odnosno drugom stalnom novčanom primanju, sud rješenjem o ovrsi na plaći odrediti pljenidbu određenoga dijela plaće i naložiti poslodavcu koji ovršeniku isplaćuje plaću na račun kod banke da novčani iznos za koji je određena ovrha [...] isplati odnosno isplaćuje ovrhovoditelju“.⁶⁷ Izgleda da je time na neodređeni rok preostala mogućnost izravne ovrhe na plaći radi prisilnog ostvarenja zakonskog uzdržavanja djece, čak i onda kada ovršenik prima plaću na bankovni račun. K tome, valja primijetiti da izmjenama OZ-a nije zahvaćeno u odredbe Obiteljskog zakona o ovrsi i osiguranju, pa tako i specifična „administrativna zabrana“ iz ObZ-a i dalje ostaje na snazi. Ako je to bila namjera, nije jasno, međutim, zašto je ova odredba našla svoje mjesto u prijelaznim i završnim odredbama (umjesto zadržavanja dosadašnjeg čl. 202. st. 4. OZ-a), a također i čemu ograničenje na „slučaj kada poslodavac provodi ovrhu“ (jer toga po novom zakonskom režimu neće u načelu uopće biti).⁶⁸

6. ZAKLJUČAK

U dosadašnjoj javnoj raspravi, predložena su rješenja izazvala podijeljena mišljenja, pri čemu se čini da su kritički stavovi, kao i pohvale, donekle uravnoteženi. Naime, različite interesne skupine očekivano su reagirale s obzirom na vlastite interese, tako da potpunog zadovoljstva (pa ni potpunog nezadovoljstva) nije bilo.

Dok poslodavci pozdravljaju smanjenje svoje uloge u postupku ovrhe (iako uz kritike prijelaznog režima kojim se njihova uloga tijela ovrhe djelomično nastavlja) s druge je strane izražena bojazan da se brisanjem ovrhe na plaći zapravo postiže kontraefekt te pogoršava položaj dužnika, od kojih će banke naprosto tražiti „*druga, dodatna sredstva osiguranja - zadužnice*“.⁶⁹

⁶⁷ Čl. 41. st. 5. Nacrta prijedloga ZIDOZ-a.

⁶⁸ Ovo je samo jedan od više slučajeva u kojima predloženim zakonskim rješenjima trebala motehnička dorada, za koju se nadamo da će se dogoditi u konačnom zakonskom tekstu.

⁶⁹ Primjedbe iz javne rasprave (Banka kovanica), cit., pod 6.

Gledajući s aspekta ovršenika, iznose se prigovori kako se izmjenama ne ide u smjeru zaštite dostojanstva ovršenika, već u suprotnom smjeru. Naime, ovrha na plaći koju je provodio poslodavac u slučaju neispunjenja obveze ili zakašnjenja ovršenicama nije prouzrokovala visoke dodatne troškove pljenidbe i nije vodila blokadi bankovnog računa. Tvrdi se i da postoji mogućnost da će banke, da bi snažnije osigurale svoje tražbine, zahtijevati druga dodatna sredstva osiguranja ili svoju tražbinu osiguravati s više zadužnica.⁷⁰ Izražena je i bojazan da će se sada krediti puno brže otkazivati, odnosno da će dolaziti do blokade računa već i po neisplati jednog anuiteta. Zbog toga, navodi se, broj građana u blokadi mogao bi nakon ove izmjene biti i povećan.⁷¹

Ocjenjujući sve okolnosti, kako vrednovati predložene izmjene u odnosu na (ukidanje) ovrhe na plaći? U ovom zaključku, svoju ćemo ocjenu iznijeti kako iz aspekta **načelnih sistemskih razmatranja**, tako i s obzirom na **pragmatički motivirane primjedbe**, posebno vodeći računa na potrebu cjelovite reforme ovršnog sustava u budućnosti. Naime, i najbolje koncipirane izmjene moći će proizvesti željene učinke samo ako su praćene obuhvatnim mjerama koje će onemogućiti da se zacrtani ciljevi prometnu u vlastitu suprotnost.

Iako su u javnim raspravama do sada dominirala praktički i pragmatički intonirana pitanja, jednako tako, ako ne i važnije, jest shvatiti porijeklo i opći kontekst instituta. Za ovrhu na plaći već je bilo kazano da je riječ o institutu koji se dobro uklapao u kontekst samoupravnog socijalizma iz kojeg je bio izniknuo. Današnji je društveni kontekst vrlo različit: plaće se više ne isplaćuju „na ruke“, pa se, uz razvitak sustava izravne naplate i središnjeg registra računa te mogućnost identifikacije i uvida u relevantne podatke koji se jednoznačno mogu dohvatiti preko osobnih identifikacijskih brojeva, ovrha koju provodi poslodavac doima kao relikv prošlih vremena. Ona je sistemski iritant i po svome konceptu, a posebno uzimajući u obzir da tjera poslodavce da vrše niz složenih i odgovornih ovršnih radnji bez ikakve naknade u trenutku kada je ovrha postala lukrativni izvor prihoda za niz profesija, pa i za specijalizirane privatne agencije za naplatu tražbina.

Premda je u tom svjetlu ovrha na plaći institut na zalasku, obvezu suradnje poslodavaca u nekim aspektima ovrhe, pa i preuzimanje nekih provedbenih funkcija u njoj, ne treba u cijelosti odbaciti. Svatko, pa tako i poslodavci, dužan je do određene mjere surađivati radi općeg dobra u pružanju onih socijalnih usluga koje se tiču svakoga – a među njima je i ovrha. Ona je kamen temeljac

⁷⁰ Jedan od komentara na E-savjetovanju za Nacr prijedloga ZIDOZ-a. Dostupno na: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=20852> (11.8.2022.).

⁷¹ Ibid.

funkcionirajuće pravne države i simbol djelotvornosti državne vlasti u ostvarenju prava i obveza koje pravni sustav propisuje. Ključ je međutim u razmjernosti i primjerenosti. Nije razmjeran sustav u kojem samo o volji ovrhovoditelja ovisi hoće li ovrhu provoditi poslodavac ili državna agencija, no ne bi bio neprihvatljiv sustav u kojem bi sud ili javni ovršitelj bili ovlašteni slobodno ocijeniti je li u iznimnim slučajevima izravna ovrha na plaći za sve bolja i prihvatljivija opcija. Obveza poslodavaca da pružaju informacije nadležnim tijelima ovrhe primjerena je i razmjerna, no treba voditi računa da se i u tom pogledu ugrade osigurači protiv zlouporaba i prekomjernog zadiranja u privatnost.

Polazeći od ovih premisa, možemo zaključiti da je strateška odluka zakonodavca o postupnom odumiranju (izravne) ovrhe na plaći načelno ispravna, ali i da nije neispravno ostaviti ju za rijetke posebne slučajeve u kojima je ona prikladnija i djelotvornija zbog izraženog javnog interesa (npr. za ovrhe radi ostvarenja uzdržavanja maloljetne djece). U krajnjoj liniji, ovrha na plaći je samo jedan od posebnih slučajeva ovrhe na novčanoj tražbini ovršenika koja je dio standardnih ovršnih sustava, pa se teško može *a limine* isključiti (iako ju je legitimno ograničiti samo na pojedinačne slučajeve u kojima ima prednosti u odnosu na druge metode ovrhe).

Također, u oblikovanju arhitekture ovršnih sustava redovito će biti bolji jasni i pregledni sustavi. Mogućnost paralelnog vođenja ovrhe na novčanim primicima ovršenika nije bila jasna i jednostavna, a takva nisu bila ni složena i artifičijelna pravila koja su diferencirala ovrhu na plaći i ovrhu po računu.

Zato se iz systemske perspektive može smatrati opravdanim smjer u kojem se ograničilo, a dijelom i postupno uklonilo režim u kojem se kao primarno tijelo ovrhe, kad se ona provodi na plaći ovršenika, pojavljuje poslodavac.

Što se tiče **pragmatičkih primjedbi**, ocjena predloženih izmjena jest manje jednoznačna.

S jedne strane, režim jednostrukog kolosijeka nedvojbeno je bolji iz perspektive konzistentnog održavanja prednosnog reda. Jedinstveni prednosni red koji se ravna prema središnjim evidencijama u očevidniku tražbina FINA-e svakako je najuniverzalnije i najpravičnije rješenje. Jedinstveno provođenje ovrhe na plaći preko bankovnog računa na koji ju ovršenik prima omogućuje i bolje praćenje i središnju evidenciju, a time i bolji uvid i pregled. Problemi s dvostrukim provođenjem ovrhe i nepravilnostima izazvanim nepreglednim i složenim pravilima bit će otklonjeni, a poslodavci više neće biti izloženi riziku odgovornosti za štetu te će svoja sredstva moći angažirati za druge namjene.

S druge strane, poneke bojazni iz javne rasprave nisu sasvim bez osnove. Koncentracija na ovrhu po računima do koje će doći nakon odumiranja ovrhe

na plaći može dovesti do porasta broja građana čiji su bankovni računi blokirani. No, samo po sebi nije vjerojatno da će porast biti znatan, jer promjene neće biti radikalne. Naime, osim što se pokrenute ovrhe na plaći nastavljaju, i do sada se ovrha plaće koja je isplaćivana na račun provodila preko FINA-e, a ovrhovoditelji su, u slučaju da nisu bili zadovoljni ishodom ovrhe na plaći, mogli paralelno pokrenuti ovrhu koristeći druga sredstva i predmete ovrhe. Točno je da je sam po sebi broj građana čiji su računi blokirani i dalje velik, no u posljednje se vrijeme nalazio u padu. Prema dostupnim podacima, u srpnju 2022. godine je u Očevidniku redosljeda osnova za plaćanje zbog neizvršenih osnova za plaćanje evidentirano 233.237 potrošača, što predstavlja smanjenje od 3,9 % u odnosu na prošlu godinu.⁷² Ako se trend okrene te dođe do novog porasta broja blokiranih građana, vjerojatnije je da će uzrok biti dolazeća ekonomska kriza i moguća recesija zbog pandemije i rata u Ukrajini, negoli promjene u režimu ovrhe na plaći.

Pozornost zaslužuju i primjedbe koje se odnose na moguće povećanje cijene ovrhe za krajnje korisnike. Dok su poslodavci ovrhu provodili na vlastiti teret, bez naknade za ovrhovoditelja i ovršenika, usluge FINA-e su naplatnog karaktera. Oslobođanje poslodavaca od snošenja cijene ovrhe zacijelo će se preliti na teret drugih, u krajnjoj liniji dužnika kao ovršenika. No, u ukupnoj strukturi troškova ovrhe na računu, cijena FINA-inih usluga, iako nije neznatna, nije najveći trošak. Mnogo veći je trošak angažmana javnih bilježnika i odvjetnika, tako da je prvenstveno na tom mjestu prostor u kojem treba tražiti priliku za racionalizaciju troškova ovrhe. Dakako, i troškovnik FINA-e treba stalno držati pod kontrolom te paziti da bude razmjernan stvarnim troškovima koje Agencija ima. Pod tim uvjetima, uzimajući u obzir i uštede kod paralelno vođenih postupaka kojih u budućnosti više neće biti, troškovi ovrhe mogli bi se u prosjeku i smanjiti.

U svakom slučaju, jedna od najvažnijih postavki od kojih treba krenuti u ocjeni predloženih izmjena je, uz efikasnost ovršnog postupka, potreba zaštite ovršenika. O specifičnim, ranjivim skupinama, kao što su umirovljenici, također treba voditi računa. U pripremnim materijalima nisu prezentirani podaci o broju umirovljenika kojima se mirovina isplaćuje preko pošte u gotovini. Taj broj svakako nije beznačajan. No, predložene izmjene ne čine se takvima da bitno ugrožavaju interese te skupine, posebno ako se uzme u obzir da će umirovljenici razliku mirovine nakon ovrhe na računu i dalje moći primati na ruke.

Međutim, i u tom, i u drugim slučajevima bit će potrebno poduzeti još mnoge korake da bi se ostvario cilj promjena. Zbog svega toga, kritika se više može

⁷² Podaci o broju ovrha na novčanim sredstvima potrošača i poslovnih subjekata na dan 31. srpnja 2022., Fina, dostupno na: <https://www.fina.hr/-/podaci-o-broju-ovrha-na-novcanim-sredstvima-potrosaca-i-poslovnih-subjekata-na-dan-31.-srpnja-2022>. (11.8.2022.).

uputiti u pogledu onoga čega u prijedlogu Novele 2022. nema, negoli u pogledu onoga što ona predlaže. Naime, provedba ovrhe na novčanim sredstvima važan je dio ovršnog sustava, ali ne i jedini. Već se i do sada moglo tvrditi da je u tom segmentu provedba efikasnija od stadija koji joj prethodi – određivanja ovrhe. A, što se tog stadija tiče, problemi vezani uz ovrhu na temelju vjerodostojne isprave, posebno u novom kontekstu tzv. e-ovrhe koja je u aktualnom obliku izrazito nefunkcionalna, bili su i izraženiji i važniji od promjena u odnosu na provedbu ovrhe na plaći. Uz ta pitanja, kao i pitanja troškova ovršnog postupka, te preoblikovanje ili napuštanje instituta zadužnice, postoji i niz drugih tema kojima se trebalo pozabaviti – no za koje u ovoj rundi nije bilo političke volje. Valja se nadati da će u sljedećoj rundi stanje biti bolje, jer samo cjeloviti i uravnoteženi ovršni sustav može ostvariti svoju funkciju.

LITERATURA

1. Bilić, A., Transformacija radnopravnog odnosa, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 32, br. 2, 2011, str. 755-792.
2. Dika, M., *Građansko ovršno pravo – opće građansko ovršno pravo*, I. knjiga, Narodne novine, Zagreb, 2007.
3. HGK: Ovrhe na plaće prebaciti na Finu i rasteretiti poslodavce, <https://www.hgk.hr/hgk-ovrhe-na-place-prebaciti-na-finu-i-rasteretiti-poslodavce> (3.8.2022.).
4. Jelinić, Z., Ugovorni odnosi kreditora i dužnika nakon odluke Vrhovnog suda u predmetu Gos 1/2019-36. Imaju li potrošači koji su proveli konverziju pravo na obeštećenje?, *IusInfo*, 7.7.2020., <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/CLN20V01D2020B1394>.
5. Jelinović, V., Odgovornost poslodavca u provedbi ovrhe na plaći, *TEB, Ovršno pravo, Financije, pravo i porezi*, br. 12 (2013), str. 205-208.
6. Ograničenja i izuzeća od ovrhe u 2022., *TEB – Poslovno savjetovanje*, dostupno na: <https://www.teb.hr/novosti/2021/ogranicenja-i-izuzeca-od-ovrhe-u-2022/> (5. 8. 2022.)
7. Otvaranje i zatvaranje zaštićenog računa, *Fina*, dostupno na: <https://www.fina.hr/otvaranje-zasticenog-racuna> (11. 8. 2022.)
8. Podaci o broju ovrha na novčanim sredstvima potrošača i poslovnih subjekata na dan 31. srpnja 2022., *Fina*, dostupno na: <https://www.fina.hr/-/podaci-o-broju-ovrha-na-novcanim-sredstvima-potrosaca-i-poslovnih-subjekata-na-dan-31.-srpnja-2022.> (11. 8. 2022.).
9. Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona iz 2019. godine, Zagreb, srpanj 2019., dostupno na: https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-07-12/162806/PZE_676.pdf

10. Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona s konačnim prijedlogom zakona, dostupno na: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=15061> (11.8.2022.).
11. Uzelac A., Brozović J., Zadužnica: Evolucija, aktualno stanje i otvorenja pitanja, *Zbornik radova s II. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava - nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, Split, 2016., str. 56-90.
12. Vidović A., Rep-Garić L., Novosti u vezi s "administrativnom zabranom" na plaći, *Računovodstvo, revizija i financije*, br. 2/18, 2018., str. 22.
13. Vidović, A., Novosti u ovrsi na plaći u 2022. godini, *Računovodstvo, revizija i financije*, br. 1 (2022), str. 81-90.

THE EMPLOYER AS AN ENFORCEMENT BODY? THE SUNSET OF A LEGAL CONCEPT

Enforcing monetary debt on employee's salary once used to be a rather important and frequently used method of enforcement. Such a method relied to a large extent on cooperation of the employers, who were legally obliged to participate in the enforcement process against their workers in several functions. Among others, the employer's role was either to provide information for the purpose of enforcement, or – more importantly – to act as a body that directly carries out the enforcement. In the latter role, instead of paying the full salary to their workers who had unpaid monetary debt, the employers were bound to directly subtract and pay out the amounts specified in the enforcement order to the enforcement creditors upon their request. Moreover, notarized deeds allowing direct payment to creditors from employees' salaries upon their request to employers used to be a frequent method of securing loans and other monetary obligations. For a long time, employers have been criticizing this legal concept, inherited from the past, socialist times. They argued that, for them, it has been demanding and costly, straining their competences and resources, and easily resulting in errors and liability suits. But the legislative changes that would limit and eventually remove such method of enforcement have long been postponed. Only in the recently published draft amendments to the Law on Enforcement, it is finally proposed to release the employers of their unwanted and reluctantly discharged role of a substitute enforcement body. Under this draft, in the future the employers would be exempted from the obligation to enforce the enforcement titles against their employees, but the pending enforcement proceedings would still be carried out until their completion. In the public debate of this legislative draft various opinions and criticisms were voiced. In this paper the authors analyze the proposed changes and assess their systemic and pragmatic value, also evaluating some of the criticisms expressed in the legislative process.

Key words: *salary, employer, enforcement, declaration of seizure with the debtor's consent, administrative ban, amendments to the Enforcement Act*

**PRAVNI FAKULTET
SVEUČILIŠTE U SPLITU**

**ZBORNİK RADOVA VIII. MEĐUNARODNOG
SAVJETOVANJA**

**„AKTUALNOSTI GRAĐANSKOG PROCESNOG
PRAVA – NACIONALNA I USPOREDNA
PRAVNOTEORIJSKA I PRAKTIČNA
DOSTIGNUĆA“**

6. i 7. listopada 2022. godine

**Zbornik radova VIII. međunarodnog savjetovanja
„Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna
i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“**

Nakladnik

Sveučilište u Splitu
Pravni fakultet
Domovinskog rata 8
21000 Split

**Katedra za građansko procesno pravo
Zavod za istraživanje građanskih sudskih
postupaka i suradnju s pravosuđem
Zavod za suradnju s gospodarstvom i ustanovama**

Zbornik radova međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“ referira se u HeinOnline bazi.

CIP

ISBN 978-953-8116-39-1

SADRŽAJ

Prof. em. dr. sc. Mihajlo Dika O RAZLOZIMA ZA PREKID PARNIČNOG POSTUPKA PO SILI ZAKONA PREMA HRVATSKOM ZAKONU O PARNIČNOM POSTUPKU	1
Prof. dr. sc. Jozo Čizmić Izv. prof. dr. sc. Viktorija Haubrich MJESTO I ULOGA ARBITRAŽNOG POSTUPKA U FEDERACIJI BOSNI I HERCEGOVINI - nužnost reforme.....	29
Prof. dr. sc. Alan Uzelac Ivana Zeljko POSLODAVAC KAO TIJELO OVRHE? O INSTITUTU NA ZALASKU	55
Prof. dr. sc. Gabrijele Mihelčić Izv. prof. dr. sc. Maša Marochini Zrinski OD PREDMETA STATILEO DO PREDMETA ARAMBAŠIN I HEGEDIŠ - NEKOLIKO RIJEČI O ZAŠTIĆENOM NAJMU	77
Prof. dr. sc. Nevena Petrušić CIVILNO PRAVOSUĐE PO MERI DETETA: MEĐUNARODNI STANDARDI I STANJE U REPUBLICI SRBIJI	109
Prof. dr. sc. Tatjana Zoroska Kamilovska Izv. prof. dr. sc. Milka Rakočević Tea Micevska, mag. iur. SUSTAV BESPLATNE PRAVNE POMOĆI U REPUBLICI SJEVERNOJ MAKEDONIJI: TRENUTNA SITUACIJA I IZAZOVI	133
Prof. dr. sc. Ranka Račić Doc. dr. sc. Dženana Radončić OGRANIČENJE NAČELA NEPOSREDNOSTI U POSTUPKU PRED ŽALBENIM SUDOM	161
Izv. prof. dr. sc. Sladana Aras Kramar OBITELJSKO SUDOVANJE: O SPECIJALIZACIJI I NADLEŽNOSTI.....	183
Izv. prof. dr. sc. Dejan Bodul O OVRSI NA KRIPTO IMOVINI ILI O JEDNOJ PRAVNOJ PRAZNINI	211
Izv. prof. dr. sc. Marija Boban Mr. sc. Zrinka Tironi OBAVIJEST TREĆE OSOBE O PARNICI I ZAŠTITA OSOBNIH PODATAKA... ..	233